

Kyrkohandboken

Från: Helena Liimatainen
Skickat: den 13 maj 2016 11:30
Till: Kyrkohandboken
Kopia: Marianne Thor; Caroline Edlund
Ämne: Komplettering till remissvar
Bifogade filer: Örebro pastorats remissvar kyrkohandboksförslaget fråga 42.pdf; Örebro pastorats remissvar kyrkohandboksförslaget fråga 106.pdf

Hej,

Här kommer Örebro pastorats remissvar på fråga 42 och fråga 106. Då de översteg 4000 tecken bifogas de i detta mejl.

Med vänlig hälsning
Caroline Edlund

Caroline Edlund
Komminister

Svenska kyrkan i Örebro
Storgatan 27 (ingång B)
703 63 Örebro

Mobil anknytning: 019-15 45 58
sms-kontakt: 076-77 20 235
Växel: 019-15 45 00
caroline.edlund@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/orebro
www.facebook.com/svkorebro

Fritext fråga 42 om Musiken i Handboksförslaget 2016

Vi, i Örebro pastorat, har ordnat seminarier där vi provat de olika alternativen samt diskuterat omkring dem. Ett par församlingar har dessutom provat HB 2016 fullt ut i gudstjänster. I vårt pastorat har vi församlingar med lite olika profil och därför blir vårt pastorats svar möjligtvis lite otydligt. Vi tror att vi inom pastoratet kommer att använda de flesta av de föreslagna alternativen, lite olika val i våra olika kyrkor.

På fråga 42 vill vi svara så här: Vi tycker att **noteringen** är bra men vi vill gärna att det finns fler tonartsalternativ, åtminstone på nätet. Att prefationerna kommer att finnas i olika tonarter ser vi som en självklarhet. **Melodierna** är bra, vi är tveksamma till O Guds lamm i serie D. **Harmoniken** fungerar. **Rytmiken** fungerar men i serie D finns problem. Det är svårt för församlingen att sjunga om man spelar som det är noterat. Synkoperna i melodin stöds inte av det noterade ackompanjemanget. Samtidigt förstår vi att kompet måste vara spelbart för majoriteten av kyrkomusikerna. allt detta talar möjligtvis emot serie D i nuvarande utformning. **Relation text och musik**. Vi tycker inte serie D funkar fullt ut, särskilt inte i O Guds Lamm 5. Vi tycker inte heller om ändringarna som gjorts i Lovsägelsen E1 och E2. Vi tycker om de alternativ där man kan ha en försångare och där församlingen sedan upprepar "ordagrant".

Vi skickar även med de kommentarer om musiken som framkom på seminariet om Musik:

kristus ropen, bra att det även står **Kyrie**, alla är fina och skulle kunna fungera i den kontext man finns i.

lovsången:

B1:

Att i den finns en större chans till hållbarhet - att den kan hålla mer än tre år.

C1: fri rytmik om man vill betona orden på annat sätt, lättast om man är själv.

upprepningen är en bra pedagogik.

fria toner kan vara lättare att hitta.

lätt, lättarbetad om man använder sig av kör

D1 - svårt med det kompet som står.

den var svår.

Barnen tyckte det var roligt att sjunga med i Gloria - det är så glatt.

Svår ändring - det är svårt att hinna med i texten och i alla toner.

Dumt att de ändrat notbilden - kunde behållit notbilden.

Det är svårt att en del av den liturgiska musiken liknar mer psalmer än liturgi - det finns inte ett så tydligt samband med traditionen och den världsvida kyrkan, i orden och i melodin.

E1- lätt att sjunga med i vacker, går inte så fort, påminner om allsång på Skansen. Den är för mycket psalm och för lite liturgi

Vad händer med att man ska känna igen sig i alla svenska kyrkans församlingar - om man bara använder en serie t ex. men man kan också plocka mellan serierna. Ska man annonsera vilken serie som ska användas?

Den röda tråden i gudstjänsten rent musikaliskt behöver bevaras. Det behöver harmonisera mellan de olika gudstjänstdelarna.

Helig

B1: svår,

D1: tveksamt om den kan bära gudstjänsten varje söndag. Tror att det kan tilltala unga människor, att det inte är så stelt i kyrkan. Den kan vara en inkörsport in i kyrkan. Den är glad och lättsjungen. Funkar inte med det noterade kompet.

E1: inte varje söndag! det orkar man inte med. den är glad och lättsjungen, det kan locka, och tilltala de besökare som kommer ibland. Liturgin/högstämmda musiken svårare att ta till sig - men något som man kan växa i och något som håller genom tiderna. det lättar upp, men jag tycker om det andra med. det är en smaksak -

O Guds lamm:

Alla funkar och är bra. Det är ingen som har hittat på så mycket med texten vilket är bra. Det är koncentrerade texter och det är inte så psalm-aktiga. Vad är liturgi och vad är annan musik är en fråga som väcks av HB förslaget.

O guds lamm 4 och 5 serie D:

Vi tänker att det är lite frikyrkligt i sina tongångar - vi saknar lite djupare tongångar.

Man kan tro att det är lättare med lätt musik men många som kommer som kan läsa noter och är musikvana. Om det är svårare musik så kan man lära sig och man kan öva. Det hjälper att öva att även om det bara är fem minuter innan gudstjänsten med församlingen. Balansen mellan det omedelbara och det kärvare är bra. Det är en fördel med försångare. Tex ett tre eller sex faldigt kyrie gynnas av att man använder försångare

Prefationen: I denna fråga gör församlingarna olika några anser att bara prästen kan sjunga prefationen och några anser att det kan en lekman göra.

Vi tycker att det borde finnas med noter till dagens bön i handboken dels för att det är vackert att få sjunga den och att det är en del i vår tradition, men även för att stävja användandet av missale romanum.

Inledning

Örebro pastorat består av åtta församlingar. Var och en av församlingarna har ett församlingsråd och tillsammans har de ett kyrkoråd. Församlingarna i pastoratet har lite olika profil vilket vi har tagit hänsyn till när vi svarat, det innebär att svaren i enkäten täcker många av alternativen. Vi tror att inom pastoratet kommer församlingarna att använda de flesta av de föreslagna alternativen, lite olika beroende på teologi och tradition i församlingarna.

I Örebro pastorat har vi ordnat seminarier där vi provat de olika alternativen samt diskuterat omkring dem. Ett par församlingar har dessutom provat HB 2016 fullt ut i gudstjänster, dessa församlingar var även remissförsamlingar 2012.

I vårt fria svar vill ta vara på de synpunkter som inkommit vid seminarietillfällena och erfarenheter från de församlingar som har provat.

Kommentarer kring den allmänna gudstjänsten

Överlag tycker vi att det är bra förslag men det som har rönt en hel diskussion är den stora valfriheten som förslaget innebär. Valfriheten kommer innebära att svenska kyrkans gudstjänster runt om i landet kommer att se väldigt olika ut, t o m i den egna församlingen kan gudstjänsterna se väldigt olika ut. Hur ska man då känna igen sig, och hur ska man då lära sig? Den andra sidan av myntet är att det är roligt med olikheter och variation. Skelettet i gudstjänsten är det samma oavsett formuleringar och att det kan räcka för att känna igen rytmen i gudstjänsten.

En annan risk är att gudstjänstordningarna blir spretiga. Alternativen kommer ur olika fromhets traditioner och om man bara "blandar och ger" så kan det bli spretigt. Handboksförslaget innebär att man har gått ifrån olika gudstjänstordningarna. Det är bra för det ger utrymme för den lokala församlingen att hitta och uttrycka sin profil men det kräver en omsorg i hur man väljer och sätter ihop materialet till en sammanhållen gudstjänst. Vårt förslag är att det längst bak i handboken finns en lista, ett förslag på vilka böner och ord som hör ihop utifrån tradition och perspektiv för att bilda en samstämmig gudstjänst. Likaså ett förslag på vilka böner och ord som passar ihop för en familjegudstjänst. Böner och gudstjänst material vilket är prövat på barn och unga och som har fungerat bra. Vi uppfattar materialet som barnvänligt men inte som användarvänligt i att sätta ihop en mässa för barn/ungdom.

Vi tycker att det är ett problem att bara ordet mässa används. Det säger ingenting om vad mässan innehåller eller vilken typ av mässa som är att vänta. Detta öppnar upp för ett antal lokala varianter i hopp om att kunna kommunicera vad för slags mässa som ska firas. Högmässa bör vara så lika som möjligt när det är huvudgudstjänst för att öka möjligheten till igenkänning.

Vi tycker det är bra när det finns möjlighet till växelsång/växelläsningar där man upprepar samma ord som försångaren/läsaren.

Gudstjänstledning - diakon/präst/lekman

Vi anser att det bör finnas ett avsnitt i inledningen till kyrkohandboken. Den ska tydliggöra och synliggöra den möjliga uppgiftsfördelning i gudstjänsten mellan präst, diakon och lekman.

Kommentarer om enskilda moment i den allmänna gudstjänsten

Inledningsord

Vi tycker inte att inledningsord även ska inrymma beredelseorden. Det är olika riktning på talet, och de har olika syften och bör därför skiljas åt.

Bön om förlåtelse 4

Vi har diskuterat begreppet brustit. Och är tveksamma till användning av det begreppet. Är brist verkligen något som kan bekännas som en synd? Det är inte en synd. Möjligtvis att brustenhet är ett tillstånd men vi ställer oss tveksamma till om svaret på tillståndet är förlåtelse.

Bön om förlåtelse nummer 8

Förslag är att byta pronomen i bönen i meningen "du förlåter dem allt vad de har brutit och försummat" till "du förlåter oss allt vad vi har brutit och försummat".

Förbönen

Ålder på den avlidna borde vara inom parantes, fakultativ – det kan finnas skäl att inte läsa upp ålder på den avlidna.

Vid bönen för de som har ingått äktenskap är vårt förslag, om det är flera par, att man separera paren åt genom ordet samt.

Måltiden

I nattvardsbönerna finns församlingssvaret Din död förkunna vi (Herre). Vi anser att det inte går att ha fakultativa möjligheter i församlingssvar. Det gynnar inte möjligheten till delaktighet då det öppnar upp för olika varianter. Vi anser även att ordet Herre uttrycker en aspekt av den ontologiska relationen till Gud. Ett teologiskt perspektiv som uttrycker att Gud är större, och har den omsorg och kontroll som jag själv inte förmår ha. Självklart anser vi att Herre perspektivet behöver kompletteras i en handbok, vilket vi också tycker att det görs och är glada för.

O Guds lamm nummer 5 finns en stark diskrepans mellan musik och O Guds lamm texten/temat. Allvaret i texten återfinns inte i musiken, och skapar en dissonans.

Konfirmationsgudstjänsten

Fråga 81 som lyder: i konfirmationsgudstjänsten kommer vi att
Inte ställa frågan
Ställa frågan
Ibland ställa frågan och ibland inte

Vi vill betona att vi kommer ställa fråga till konfirmanderna men inte som den är formulerad i handboksförslaget. Vårt förslag är att frågans plats ska vara efter trosbekännelsen och att frågan ska vara samma som i HB 86. "Detta är den tro som vi är döpta till. Vill ni med Guds hjälp leva i denna tro och visa den i kärlek till Gud och era medmänniskor."

Kyrkliga handlingar

Vigsel

inledningsord nummer 1

starten är inte bra - den fördjupningen av kärlek och äktenskap kan komma senare fungerar inte som start.

Inledningsord nummer 2

Förslag att ändra ordningen.

Att leva som gifta är att visa varandra omsorg och gemensamt ansvara för hem och familj och så tillsammans bidra till ett gott samhälle.

Begravning

Förbönen nummer 1 - ta bort "pekpinnen" att vi ska lära oss leva för de levande

Förbönen nummer 3 - meningen låt oss utan oro få lämna detta livet - motsvarar möjligtvis en liten del av den tidigare formuleringen - gör oss rätt beredda att saligt skiljas hädan. Saligt skiljas hädan kan vara svårt att förstå - men står för en vidare betydelse än oro. Att saligt skiljas hädan kan vara en fin beskrivning av döden och ögonblicket - än att utan oro få lämna detta livet. Annars ska oro bytas mot frid. Oros formuleringen passar inte in i det musikaliska temat och skiljer sig markant mot texten i övrigt i bönen.

Dopgudstjänsten

Rytmen i gudstjänsten tycker vi är bättre än i förslaget HB12. Vi tycker det är bra att tackbönen kommer i samband med namnfrågan. Ecklesiologin tycker vi uttrycks för svagt i dopordningen. Vi tycker även att det är av vikt att de svårare motiven som död till liv finns med i dopets liturgi. Det saknas i det nuvarande förslaget. Närhet och individfokus kan komma in i samtalet inför dopet det behöver inte nödvändigt uttryckas i liturgin. Det individuella kan även komma till uttryckt i musiken och musikval som familjen gör.

Vi är tveksamma till att det står L som i ledare. Möjligtvis att det borde stå för L som i lekman. I dopgudstjänsten finns ingen annan ledare än prästen.

Det borde även stå föräldrarna/föräldern då det finns många som lever själva med sina barn.

Det är bra att dimensionen av den världsvida kyrkan kommer med i inledningsord tre.

Inledningsord

Temat som vi uppfattar saknas eller finns lite av och som vi skulle önska mer av i dopgudstjänsten är

- Från död till liv
- Att man blir medlem i kyrkan
- Att Jesus räddar oss från det onda
- Att man blir en del av Guds folk

Saknaden av dessa märks i inledningsorden, tackbön och dopbön.

Det är tveksamt att kunna fira den gudstjänst vi vill med dessa inledningsord.

Tackbön

Alla tre tackböner fungerar men vi uppfattar att det är lite "kyrka" i bönerna, att det är ett ecklesiologiskt underskott. Samtidigt är det bra att tackbönen kommer i samband med namnfrågan.

Befrielsebön

Angående brustenhets som begrepp är vi delade i uppfattningen om huruvida det är ett bra begrepp.

Dopbön

Tydligare epikles efterfrågas och även en tydligare bön över vattnet.

Vi efterfrågar även temat: Guds folks tanken? Att man bli upptagen i kyrkans gemenskap?

Trosbekännelse

Bra att formuleringen är att vi kan stämma in i kyrkans tro.

Dock uppfattar vi att det är konstigt - att föräldrarna inte får en fråga i det andra alternativet! Vårt förslag är att ta bort alternativ två eller att använda det som inledning till frågan. Alltså vända på ordningen.

Välkommandet

Vi har en önskan om att stärka delaktigheten, det skulle kunna ske genom att det är församlingen som hälsar välkommen - att det är dopgästerna/församlingen som tar emot den nydöpte. Detta kan förstärkas genom att det står att man bär/för ut barnet/dopkandidaten till församlingen - så att man kan tas emot av församlingen. På så vis skulle en betoning av att det är församlingen som mottager ske. Gärna att det betonas att det kan vara kyrkvärd som ger ljuset. Vårt förslag är att det finns ett fakultativt församlingssvar som förtydligar ett välkommande. Vi tycker att det skulle kunna finnas som en skriven möjlighet att prästen kan lyfta barnet.

Rytmen i välkommandet tycker vi blev konstig, stycket till föräldrar/vårdnadshavare borde komma efter stycket om dopljuset.

Förbön

Förbönsledare tycker vi är ett tveksamt ord.

Förbönen i HB 86 den 1:a är bättre tycker vi var bättre.

Några skulle aldrig använda 1:an pga uttrycket farlig värld, medan några tycker att uttrycket gå vilse i en farlig värld är fint.

Bön nummer tre är den vi helst skulle använda.

Herrens bön

Vår önskan är att den gamla Fader vår ska finnas med. Av pastorala skäl kan det finnas skäl att ta den gamla bönen istället. Vi skulle se att det fanns en möjlighet till det då det ibland kan vara pastoralt motiverat.

Sändningsord

Det är bra att det är fakultativt, för ska de användas behövs en agenda.

Vi önskar att det stod "I vår **Herres** Jesu Kristi namn".

Ungdomsrådets tankar kring gudstjänsten

På vår "På väg"-utbildning för unga ledare (15-18 år) ställde vi frågor om gudstjänsten som kan vara bra att ha med sig.

Sammanfattningsvis

1. I och runt Gudstjänsten – vad får dig att må bra?

Herrens frid, gemenskapen! Efter förlåtelsen och efter nattvarden, när det är mycket sånger och alla är glada. Och ganska så kort. psalmerna och att alla är glada, att sjunga, nattvarden, tända ljus, när gudstjänsten är hyfsat kort. Sånger man kan och alla kan sjunga, när tystnad, musik, rörelse, samhörigheten, trygghet, jag mår bra när jag är i kyrkan generellt, det får mig att känna mig trygg och lugn. I gudstjänsten tycker jag inte om när det blir för rörigt. Det är bra när prästen ropar ut att vi skall sjunga ut en bra psalm (enligt mig) och även när jag får välsignelsen, vissa predikningar. Den lugna, fina stämningen och att jag får en chans att be o förlåta, sitta i tystnad, böner.

2. Hur kan vi förstärka det som är bra? Hur kan vi få med det i Gudstjänst och i kyrkans arbete? Hur får Ni (som unga ledare) med det?

Sjung mer, inte bara nån som står och pratar utan ta in oss lite mer som dom som gör på Herrens frid och nattvarden, ha delaktighet med folket så att inte en enda person bara står och pratar; mer gemenskap, få allt att verka viktigt, att ni har lite mer psalmer osv, vet ej, ? fortsätta med det att ha mycket psalmer, sång och musik och att vi är med och planerar, psalmer och låtar man känner igen, inte ha för långa gudstjänster, ha lite mer psalmer och låtar man känner igen, gudstjänst med möjlighet att stanna kvar och lyssna på Taizémusik, tycker det är bra som det är, genom att alla är delaktiga och omfamnar varandra, att vi känner oss trygga hos Gud, genom att få vara för sig själv, små bönestunder och speciellt att få lyssna på predikningar under mässor. Ha längre tysta stunder, mer tysta gudstjänster.

K S 2015/1245:233

Kyrkohandboken

Från: Torvald Johansson
Skickat: den 11 maj 2016 09:27
Till: Kyrkohandboken
Ämne: Kompletterande dokument till remiss
Bifogade filer: image001.jpg; ATT00001.htm; Nr 42 Fritext.docx; ATT00002.htm; Remiss handboken.doc; ATT00003.htm

Bifogade dokument, som inte rymdes i remissenkäten, hör till det svar som inkommit från Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö , ID 3321.

e u

Torvald Johansson
Domkyrkoorganist

Fritextsvar till fråga 42 från Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, ID 3321

Gudstjänstmusik A

För kontinuitetens skull är det viktigt att Gudstjänstmusik A finns med så att vi bevarar kyrkans kulturarv. Man önskar dock att den kunskap som senare tids forskning kommit fram till fått nedslag i detta förslag. Frånsett att två lovsånger från 1986 års handbok återkommit, prefationer har fått skaftlösa noter, samt att musiken försetts med ackordanalys, har egentligen inget nytt tillkommit jämfört med 2012 års förslag.

Ackordanalysen känns överarbetad, speciellt där genomgångstoner är ackordsatta. Vi vidhåller att sv ps 641:7 bör ingå i handboken som ett alternativ till lovsång, trots att vi är medvetna om att trinitarisk psalm ur psalmboken kan användas, vilket framgår av förslaget.

I remissvaret till handboksförslaget 2012 ansåg vi att momentet Lovprisning (*Benedicamus*) kan utgå helt, eftersom det så ofta orsakar liturgen problem. Denna vår uppfattning kvarstår, vilket gäller även Gudstjänstmusik B-E. Textunderläggningen har förbättrats och Lovsågelsens inledning (*Sursum corda*) har förbättrats textligt.

Gudstjänstmusik B

Kyriet fungerar bra. Här kan man önska sig samma tonart i Kristusrop och Lovsång. Att då och då sjunga d2 (kvinnor) d1 (män) torde inte vara oöverstigligt utan ger sången ännu mer lovsångskaraktär. Dock upplevs den alltför lång. Satsen är dessutom utformad för en orgel med pedal, vilket inte alltid är för handen. Den begränsning av melodimaterialet som skett i Gudstjänstmusik B är en fördel och som underlättar för celebranten. Vid frånvaro av instrument är det mycket svårt att sjunga prefationerna a capella. Till det positiva hör att hela kyrkoåret täcks in i prefationerna. Vad gäller Helig (*Sanctus*) känns det totalt onödigt att i förslaget sänka de tre första tonerna i tredje takten. Lovprisningen är liksom tidigare förslag mycket svår att utföra och bör utgå helt, se resonemanget ovan om detta moment.

Gudstjänstmusik C

Texten i Kristusrop 4 & 5 bör vara Herre, Kriste, Herre och inte "Kristus" i mitten. Ambitionen att tillföra responsoriala sånger som alternativ är lovvärd. Lovsång 7, som är ny i detta förslag, upplevs som alltför banal. Prefationerna i Gudstjänstmusik C har förbättrats och kan dessutom nu sjungas a capella. Sanctus och Agnus Dei fungerar bra, dock märks att hela Gudstjänstmusik C är ett hopplöck.

Gudstjänstmusik D

Kristusrop 6 har vunnit i längden och känns angeläget. Vad gäller Lovsången 8 vore det bättre om inledningen sjunges av försångare/kör/ledare och att församlingen kommer in vid "vi sjunger gloria..." Gudstjänstmusik D fungerar inte bra i en stor akustik och det gäller särskilt Lovsången 8 och Helig 3. Vi ställer oss mycket tveksamma till textens slitstyrka. Prefationerna har knappast blivit lättare att sjunga. För celebranten är det inte lätt att framföra den som en bön. Helig 3 är svår för församlingarna och kan möjligen fungera i ett ungdomssammanhang. I detta förslag har den "krympts", vilket känns märkligt och därför bör den kanske sjungas två gånger, men som sagts ovan, i ett mindre rum. Har texten den tyngd och bärighet, som krävs för att ingå i vår kyrkas tro och bekännelse? Nej, knappast! Av de två alternativen av Agnus Dei förordar vi det första, O Guds Lamm 4. Lovprisning 3 som tillkommit i detta förslag är ett "eko" av tidigare musik i

Gudstjänstmusik D, men nu utan synkoper, vilket är inkonsekvent och bara förvirrar för församlingen. Satsen bör utgå helt!

Gudstjänstmusik E

Växelsång kan vara en utmärkt pedagogisk modell, men i Kristusrop 7 blir det för banalt! Lovsången 9 är alltför lång och använder ett märkligt blommigt språk kryddat med nödrim. Prefationerna tillför inget nytt och begränsar användningen under kyrkoåret. Helig 4 kan knappast kallas nyskapande och har redan för länge sedan haft sin tid. Agnus Dei känns, även om det är nytt, inte angeläget. Även om responsorial sång kan underlätta inlärandet, kan det bli för mycket av den varan.

Övriga

I samband med evangelieläsningen kan man sjunga Hallelujarop. I förslaget återges fyra alternativ och här behövs det betydligt fler.

Sammanfattning

Se under rubriken "Allmänt" fritexten till fråga 106.

Den förändring vi kan se i förslaget 2016 är mest av kosmetisk natur, såsom skaftlösa noter, ackordanalys, förändringar av vissa textunderläggningar samt vissa förändringar i Gudstjänstmusik B-E.

Gudstjänstmusik B-E, där vi ifrågasätter den konstnärliga halten, kan utgöra ett tillägg, som efter tid kan kompletteras med ytterligare förslag.

Fritextsvar till fråga 42 från Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, ID 3321

Gudstjänstmusik A

För kontinuitetens skull är det viktigt att Gudstjänstmusik A finns med så att vi bevarar kyrkans kulturarv. Man önskar dock att den kunskap som senare tids forskning kommit fram till fått nedslag i detta förslag. Frånsett att två lovsånger från 1986 års handbok återkommit, prefationer har fått skaftlösa noter, samt att musiken försetts med ackordanalys, har egentligen inget nytt tillkommit jämfört med 2012 års förslag.

Ackordanalysen känns överarbetad, speciellt där genomgångstoner är ackordsatta. Vi vidhåller att sv ps 641:7 bör ingå i handboken som ett alternativ till lovsång, trots att vi är medvetna om att trinitarisk psalm ur psalmboken kan användas, vilket framgår av förslaget.

I remissvaret till handboksförslaget 2012 ansåg vi att momentet Lovprisning (*Benedicamus*) kan utgå helt, eftersom det så ofta orsakar liturgen problem. Denna vår uppfattning kvarstår, vilket gäller även Gudstjänstmusik B-E. Textunderläggningen har förbättrats och Lovsångens inledning (*Sursum corda*) har förbättrats textligt.

Gudstjänstmusik B

Kyriet fungerar bra. Här kan man önska sig samma tonart i Kristusrop och Lovsång. Att då och då sjunga d2 (kvinnor) d1 (män) torde inte vara oöverstigligt utan ger sången ännu mer lovsångskaraktär. Dock upplevs den alltför lång. Satsen är dessutom utformad för en orgel med pedal, vilket inte alltid är för handen. Den begränsning av melodimaterialet som skett i Gudstjänstmusik B är en fördel och som underlättar för celebranten. Vid frånvaro av instrument är det mycket svårt att sjunga prefationerna a capella. Till det positiva hör att hela kyrkoåret täcks in i prefationerna. Vad gäller Helig (*Sanctus*) känns det totalt onödigt att i förslaget sänka de tre första tonerna i tredje takten. Lovprisningen är liksom tidigare förslag mycket svår att utföra och bör utgå helt, se resonemanget ovan om detta moment.

Gudstjänstmusik C

Texten i Kristusrop 4 & 5 bör vara Herre, Kriste, Herre och inte "Kristus" i mitten. Ambitionen att tillföra responsoriala sånger som alternativ är lovvärd. Lovsång 7, som är ny i detta förslag, upplevs som alltför banal. Prefationerna i Gudstjänstmusik C har förbättrats och kan dessutom nu sjungas a capella. Sanctus och Agnus Dei fungerar bra, dock märks att hela Gudstjänstmusik C är ett hopplöck.

Gudstjänstmusik D

Kristusrop 6 har vunnit i längden och känns angeläget. Vad gäller Lovsången 8 vore det bättre om inledningen sjunges av försångare/kör/ledare och att församlingen kommer in vid "vi sjunger gloria..." Gudstjänstmusik D fungerar inte bra i en stor akustik och det gäller särskilt Lovsången 8 och Helig 3. Vi ställer oss mycket tveksamma till textens slitstyrka. Prefationerna har knappast blivit lättare att sjunga. För celebranten är det inte lätt att framföra den som en bön. Helig 3 är svår för församlingarna och kan möjligen fungera i ett ungdomssammanhang. I detta förslag har den "krympts", vilket känns märkligt och därför bör den kanske sjungas två gånger, men som sagts ovan, i ett mindre rum. Har texten den tyngd och bärighet, som krävs för att ingå i vår kyrkas tro och bekännelse? Nej, knappast! Av de två alternativen av Agnus Dei förordar vi det första, O Guds Lamm 4. Lovprisning 3 som tillkommit i detta förslag är ett "eko" av tidigare musik i

Gudstjänstmusik D, men nu utan synkoper, vilket är inkonsekvent och bara förvirrar för församlingen. Satsen bör utgå helt!

Gudstjänstmusik E

Växelsång kan vara en utmärkt pedagogisk modell, men i Kristusrop 7 blir det för banalt! Lovsången 9 är alltför lång och använder ett märkligt blommigt språk kryddat med nödrim. Prefationerna tillför inget nytt och begränsar användningen under kyrkoåret. Helig 4 kan knappast kallas nyskapande och har redan för länge sedan haft sin tid. Agnus Dei känns, även om det är nytt, inte angeläget. Även om responsorial sång kan underlätta inlärandet, kan det bli för mycket av den varan.

Övriga

I samband med evangelieläsningen kan man sjunga Hallelujarop. I förslaget återges fyra alternativ och här behövs det betydligt fler.

Sammanfattning

Se under rubriken "Allmänt" fritexten till fråga 106.

Den förändring vi kan se i förslaget 2016 är mest av kosmetisk natur, såsom skaftlösa noter, ackordanalys, förändringar av vissa textunderläggningar samt vissa förändringar i Gudstjänstmusik B-E.

Gudstjänstmusik B-E, där vi ifrågasätter den konstnärliga halten, kan utgöra ett tillägg, som efter tid kan kompletteras med ytterligare förslag.

Fritextsvar från Strängnäs Domkyrkoförsamling med Aspö på handboksremissen, ID 3321

Strängnäs Domkyrkoförsamling med Aspö har under perioden 2012 – 2016 prövat 2012 och delar av 2016 års handboksförslag och vårt remissvar bygger på våra erfarenheter av detta.

ALLMÄNT

Vi vill först lyfta fram några synpunkter som berör handboksförslaget i sin helhet.

1. Vi bejakar att det i den nya handboken finns en gemensam ordning för huvudgudstjänsten som sedan kan anpassas för olika tillfällen, inte som tidigare flera olika ordningar beroende på olika målgrupper. I förslaget bör det dock finnas anvisningar för hur anpassningen kan göras och hur mångfalden i gudstjänsten tas tillvara och synliggörs. På några platser finns förslaget att nämna olika grupper, t ex stora och små, män och kvinnor, men detta blir mest en uppräkningslista, där ändå alltid några fattas, vilket gör att formuleringarna snarare uppfattas som exkluderande, än inkluderande.
2. Vi uppskattar att de latinska/grekiska benämningarna för de olika momenten finns med, men ställer oss frågande till framförallt översättningen av Kyrie. Rubriken Kristusrop är otydlig: Vem är det som ropar? Kristus? I rubriken kyrie ligger en bön om förbarmande, vilken helt försvunnit.
3. I inledningskapitlet till Svenska kyrkans kyrkoordning står det att barn ”intar en särställning och behöver därför särskilt uppmärksammas”. I kommentaren till handboksförslaget finns ett avsnitt om barnperspektivet och behovet av att tydliggöra barns synlighet och deltagande. I själva förslaget saknas dock barnperspektivet helt. När Svenska kyrkan tar fram en ny handbok för gudstjänst, som samtidigt är ett viktigt dokument för att uttrycka kyrkans tro och lära, bör barnen få den särställning och synlighet som kyrkoordningen talar om. I högmässans ordo uttrycks som ett undantag att gudstjänsten kan kortas för att den bättre skall fungera i ett familjegudstjänst-sammanhang. Men barn är inga undantag och bör inte behandlas som sådana i en ny handbok. FN:s barnkonvention får alltmer genomslag i den svenska samhällsdebatten och kyrkans ansvar för att stödja barns rätt till andlig utveckling bör vara en prioritet.
4. Diakonen roll i gudstjänsten är helt frånvarande i detta handboksförslag, vilket vi, år 2016, finner mycket märkligt. I Svenska kyrkan är diakonatet karitativt, vilket bör få sin synliga plats i söndagens gudstjänst. Diakonen får i högmässan bära den utsatta människan i förbön, förkunna upprättelsens evangelium, dela ut kommunionen för att slutligen sända oss alla ut i världen. Vi menar att detta bör komma till uttryck i handboken.
5. Vi efterlyser också tydligare anvisningar om lekmännen roll i gudstjänsten, som ett tecken på allas delaktighet.
6. Sverige av idag består av många kristna traditioner och språk. Särskilt i de kyrkliga handlingarna möter vi många som kommer med annan tradition. I anvisningarna för i första hand dop och vigsel bör det finnas ledning för hur man kan ge rum för olika kristna traditioner utan att överge vår egen tradition.
7. Vi konstaterar med tillfredsställelse att handboken inte längre anger den äldre översättningen av Herrens bön i den allmänna gudstjänsten och inte heller i de kyrkliga handlingarna. Det bör dock anges att den av pastoral skäl i undantagsfall kan användas vid t ex begravningar.

8. Val av enskilda ord och uttryck kan vara avgörande för det teologiska innehållet, t ex valet av konjunktiv eller presens i välsignelsen, där konjunktiv/indikativ uttrycker en bön/önskan, medan presens indikativ ett faktum. Vi anser att alternativet presens indikativ i välsignelsen bör utgå. Valet av ”öppna era hjärtan” istället för ”upplyft era hjärtan” i inledningen till mässan förändrar riktningen, och betydelsen förskjuts från att gudstjänstfiraren bär fram sig själv som del i offertoriet, till att människan blir enbart mottagare.
9. I handboksförslaget finns på flera ställen uttrycken brustenhet och brista, vilka vi upplever som trendiga och mindre lämpliga. Ibland är det också oklart vad som brustit och hur.
10. Vi anser inte att serie E har den kvalitet som krävs och kan visa sig hållbar över tiden. En handbok ska trots allt kunna vara i bruk mer än 30 år.
11. Vi föreslår att de liturgiska texterna enligt gudstjänstmusik A fastställs som ett uttryck för vår kyrkas tro, bekännelse och lära. Utifrån dessa texter kan ny musik komponeras som skall underställas Domkapitlet för godkännande. Övriga texter bör inte fastställas som en del av Svenska kyrkans handbok.
12. Vi saknar i enkäten alternativet att föreslå att någon del inte bör vara med. Nu ges endast möjligheten att bejaka förslag, men inte att uttrycka tveksamhet, eller markera att texter inte är teologiskt eller språkligt acceptabla. Vi menar att det behövs en omfattande språklig bearbetning av förslaget innan handboken kan antas.

HÖGMÄSSAN

Inledningsord

Det är naturligt att inleda gudstjänsten med orden ”I Faderns och Sonens och den heliga Andens namn”. De tidigare föreslagna formuleringarna var otillräckliga. Vi saknar dock en inledande hälsning t.ex. ”Nåd och frid vare med er”.

Vi finner de fasta inledningsorden användbara för lekmanaledda gudstjänster, samt för enklare veckogudstjänster. Vi tycker dock att antalet föreslagna inledningsord är för stort, ett tiotal kunde räcka.

Några specifika synpunkter:

- Det känns som en motsägelse att, som i inledningsord 1, tala om en Gud som inte bor i tempel, men likväl konstatera ”Du är här”;
- Vi upplever ord 3 som naivt och så även ord 5;
- Vi ser med tacksamhet på att inledningsorden 4-6 i det tidigare förslaget har strukits.
- Inledningsord 6 blir otydligt på grund av att ordet ”rymd” förknippas med den astronomiska storheten;
- Inledningsord 7 upplever vi som stilistiskt överdrivet och föreslår att det stryks;
- Inledningsord nr 8 är svårplacerat i kyrkoåret;
- I ord 9 föreslår vi att man återgår till den välkända GT-formuleringen ”till vår avbild”;
- I ord 11 bör de två första raderna strykas;
- Kritiken från det förra förslaget står fast när det gäller inledningsord 13, bl.a. användningen av mode-ordet ”suckar”;
- Inledningsord 17 finner vi alltför ordrikt och språkligt komplicerat och föreslår att det stryks.

Bön om förlåtelse

Detta moment bör ligga i början av gudstjänsten. Alternativet att placera det efter trosbekännelsen bör strykas då det där känns oförmedlat, eftersom det inte föregås av något inledningsord.

Några specifika synpunkter:

- a) Bön 2 inleds abrupt. Den störande upprepningen av ordet ”synd” undviks om ordet första gången utbyts mot ”bortvändhet från dig”;
- b) Tacksamt tar vi emot ändringarna i bön 4. Från ”brustit mot” till ”brustit i”. En klar förbättring, även om vi inte uppskattar användningen av mode-ordet ”brista”;
- c) Bön 5 kan användas om man inte använder inledningsord 16;
- d) Bön 6 saknar tydliga instruktioner om hur den ska användas. Om man inte tar med orden inom parentes behöver bönen inte delas upp mellan präst och församling.
- e) I bön 7 kan ordet ”alla” utgå;
- f) Vi ser med förvåning att bön 8 fortfarande finns med i förslaget. Denna relik från förr kan endast ha ett historiskt värde och platsar inte i en modern handbok.

Förlåtelseord

Vi finner förlåtelseorden 1 och 3 användbara. Orden 2 och 4 är mera av löftesord till sin karaktär. Används dessa förbigås prästens sakramentala förlåtelseuppdrag och den objektivitet som tillskrivs uppdraget.

Löftesord

Av löftesorden förordar vi nr 3 och 4.

Tackbön

Vi anser att bönerna 1, 2 och 4 är bra. I bön 3 ställer vi oss frågande till uttrycket ”Allt ryms i Guds kärlek”. Vi ryms möjligen alla i Guds kärlek, men knappast allt.

Överlåtelsebön

Vi finner det bra att man i bön 1 återgått till den tidigare formuleringen. Bön 3 upplever vi som banal.

Kristusrop/Kyrie

I kyrie 7 vill vi ta bort det andra ropet med svar, ”genomlys vårt mörker”.

Lovsången

Lovsång 9 finner vi teologiskt grumlig, stilistiskt svag med enkla, upprepande rim.

Ordet

Det är svårt att uppfatta vissa texter som Guds ord till oss idag. Därför föreslår vi ytterligare alternativ i avslutningsacklamationen såsom "Här slutar den första/andra läsningen" eller "Så lyder skriftens ord".

Lovsägelsen

Vi saknar fortfarande prefationer för Kristi himmelsfärdsdag, helgondagar, martyrdagar och apostladagar. Vidare finner vi det problematiskt att instruktionen "P/L" finns i Sursum corda och prefationen. Vi ser hela avsnittet från och med Sursum till och med församlingens "Amen" efter nattvardsbönen som ett sammanhållet liturgiskt moment. Det är inom den ramen som vår kyrka kan tala om viktiga teologiska begrepp såsom konsekration och realpresens. Hela detta avsnitt bör därför vara en uppgift för celebrerande präst och inte för medverkande diakon eller lekman. Några synpunkter:

- a) Vi noterar med tacksamhet att trettondedagstidens prefation ändrats och detta till det bättre.
- b) Maria-prefationen är bättre än tidigare förslag, dock finns mer att önska ur teologisk synpunkt.
- c) Påskprefationens tydliga överledning till ett sjunget Sanctus erbjuder svårigheter när mässan firas läst.
- d) Prefation allmän 3 är alltför kort för att fungera i söndagens huvudgudstjänst.

Nattvardsbönen

Vi vill återigen lyfta kyrkans tradition att nattvardsbönen, förutom instiftelseorden även bör innehålla en anamnes, en tydlig epikles över gåvorna samt en doxologi. Vi tar tacksamt emot förändringen angående församlingens samfälliga "Amen" efter nattvardsbönen. Dock efterlyser vi anvisningar om möjligheten att sjunga doxologin, varpå församlingen kan svara med ett sjunget trefaldigt "Amen";

Några specifika synpunkter:

- a) Det är bra att möjligheten utökats att inte låta nattvardsbönen övergå i Herrens bön utan att den först bekräftas av församlingens "Amen";
- b) Nattvardsbön 1 innehåller en märklig epikles över Kristi kropp och blod istället för över bröd och vin.
- c) I nattvardsbön 3 föreslår vi att ordet "hemlighet", såsom varande alltför vardagligt, utbyts mot ordet "sakrament".
- d) I nattvardsbön 4 föreslår vi att man i slutet av bönen tar bort "och förnya oss".
- e) I nattvardsbön 6 föredrar vi "lärjungar" istället för "medarbetare" (de är inte synonymer).
- f) Vi anser att beteckningen "Jesus från Nasaret" i bön 7 alltför mycket leder tanken till den historiske personen.
- g) Slutraderna i bön 8 skulle vi hellre formulera så: "Sänd din Ande över oss och detta bröd och vin. Din är all ära och härlighet i evighet".
- h) I nattvardsbön 11 föreslår vi att ordet "av" i inledningen ersätts av "i". Vidare att ordet "alltmer" i avslutningen strykes.
- i) I nattvardsbön 12 föreslår vi att det längre alternativet på slutet utgår. I inledningen av denna bön bör det heta: "Låt din Ande komma över oss och dessa gåvor, så att de blir till Kristi kropp och blod".
- j) Epiklesen i bön 13 kan bli tydligare: "helga genom din Ande detta bröd och vin".

Brödsbrytelsen

Alternativ 2 bör tas bort.

I orden efter kommunionen förstår vi inte anledningen till att formuleringen ”Vi har tagit emot vår Herre Jesus Kristus” har ersatts med ”Vi har tagit emot Herren Jesus Kristus”.

Bön efter kommunionen

Tackbönerna bör kompletteras med alternativ som återkopplar till prefationerna. Därför bör det finnas en tackbön för Mariadagar och enligt vår mening även för helgondagar, martyrdagar och apostladagar.

- a) I bönen för fastan/passionstiden föreslår vi att den sista raden utgår.
- b) Bönen vid kyrkoårets slut bör bytas ut i sin helhet.
- c) I tackbönen allmän 1 bör det stå: ”den stora måltiden i himmelen”.
- d) Vi efterlyser en kort allmän tackbön med djup och tyngd.

Sändning

Vi anser fortsatt att momentet Lovprisning (Benedicamus) helt kan utgå.
Välsignelsen bör hållas i modus konjunktiv eftersom detta tydligare uttrycker en önskan.
Sändningsordet bör inte vara för långt och kan inledas med orden: ”Mässan är slut”.
Vi anser att sändningsorden 1 och 2 är att föredra.

DE KYRKLIGA HANDLINGARNA

DOP

Vi ser med tillfredsställelse på att dopgudstjänstens ordo förändrats så att trosbekännelsen nu omedelbart föregår dophandlingen. Därigenom kopplas föräldrarnas ja-svar närmare till själva dopet. Det är bra att det finns en ordning för dop i krissituation. I den händelse att ett sådant dop förrättas av en lekman behövs säkert stöd och vägledning.

Några specifika synpunkter:

- a) Det känns lite märkligt att i inledningen ha både samlings- och inledningsord. De båda kan med fördel slås samman till ett inledningsord efter den första psalmen. Vi anser att inledningsord 3 är för långt och vi förordar nr 1 och 2.
- b) Vi noterar med glädje att uttrycket ”livets bok” åter finns med i befrielsebön 1. Vi föreslår dock att ordet ”befria” utbyts mot ”bevara”. Vi föreslår därför att ordet ”brustenhets” i befrielsebön 2 utesluts.

- c) Det är bra att det långa tydningsordet före missionsbefallningen har strukits. Det räcker med den korta formuleringen: "Vi döper eftersom Jesus sa".
- d) Det vore värdefullt om dopbön 1 och 3 innehöll en tydlig epikles över vattnet. En epikles över dopkandidaten synes överflödig då en tydlig sådan återfinnes i bönen om Guds Ande som omedelbart följer på dophandlingen.
- e) Dopbön 3 känns väl lång och alltför teologiskt tyngd i sammanhanget.
- f) Vi tycker att förbön 1 är alltför ordrik och ser inte heller behovet av en sjungen förbön i dopgudstjänsten. Bra är att orden "omsluten av församlingens förbön" i förbön 2 placerats inom parentes.
- g) Sändningsord 3 tycker vi bör utgå då det är för långt och dessutom svårt att praktiskt genomföra. Det förutsätter att församlingen försetts med en gudstjänstagenda, vilket inte främjar upplevelsen och närvaron i gudstjänsten.

BIKT

Vi anser fortsatt att det är mycket viktigt att det finns en ordning för bikt i den kommande handboken.

KONFIRMATION

I konfirmationsgudstjänsten finner vi det bra att möjlighet gives för konfirmanderna att tydligt bekräfta sitt dop genom ett eget "ja". Dock har detta svar hamnat helt fel, som ett svar på den mycket vardagliga, för att inte säga banala frågan "Vill ni konfirmeras?" Dess naturliga plats torde vara efter den gemensamma trosbekännelsen och frågan skall vara om konfirmanden vill bekräfta den tro till vilken han/hon döpts.

Handboken skulle tydligare kunna betona att det är viktigt med ett tydligt förkunnelsemoment utöver konfirmandernas redovisning/predikan.

I förbönen föreslår vi följande formulering: "Vi ber att varje människa ska kunna se sammanhang och mening i sitt liv".

VIGSEL

Vi ser med glädje och tacksamhet på att ordalydelsen i inledningsord 3 kraftigt har förändrats i förhållande till förslaget 2012. Vi föreslår dock att formuleringen: "att tillsammans bidra till ett gott samhälle" utgår.

Förbön 2 är förändrad till det bättre.

BEGRAVNING

Vi ser förändringarna i förbön 3 som tydliga förbättringar.

Vi finner det bra att det nu finns en ordning för begravning av dödfött barn eller barn som dött i späda ålder. Viktigt är att betona denna gudstjänsts själavårdskaraktär och att utformningen av densamma sker i stor frihet tillsammans med föräldrar och syskon. Innan vi tar avsked, måste vi mötas. Det har blivit vanligare att inleda gudstjänsten med ett namngivningsmoment för att betona att Gud är seendets Gud: "du såg mig innan jag föddes". Gudstjänsten kan inledas med namnfrågan följt av en kort bön. Sedan kan avskedet ta sin början och ta den tid som behövs.

Några detaljer: Bön 1 efter griftetalet är bra, dock känns de inledande raderna i bön 2 onödigt banala. I förbönen känns formuleringen "hjälp och bär oss" onaturlig, bättre vore "hjälp oss och bär oss."

Kyrkohandboken

Från: Magnus Östling
Skickat: den 11 maj 2016 14:34
Till: Kyrkohandboken
Ämne: Remissenkät fråga 75
Bifogade filer: Yttrande över handboksförslaget 2016 (slutlig).docx

Hej,

Lidingö församling har idag inkommit med svar på remissen för kyrkohandboksförslaget 2016.

När svaret skickades in syntes hela svarstexten på den bekräftelse som visades på skärmen efter att enkäten fyllts i elektroniskt.

I utskriften på papper fattas däremot några stycken av texten. Vid telefonsamtal med hanläggare på Kanslistöd idag blev vi därför ombedda

att skicka in en worldfil med vårt fullständiga svar på fråga 75 i enkäten. Denna fil bifogas detta meddelande.

Vänliga hälsningar

Magnus Östling

Komminister i Lidingö församling

Tfn. 08-410 847 19

Sammanfattningsvis föreslår Lidingö församling följande ändringar eller tillägg till kyrkohandboksförslaget 2016 vad gäller **dopordningen**:

- Att de föreslagna inledningsorden utgår och ersätts med ett eller flera alternativ som bättre berättar vad dopet handlar om.
- Namnfrågan bör utgå eller flyttas till stället efter läsningen av Evangeliet om Jesus och barnen.
- Ordet "befrielsebön" ska ersättas med ordet "bevarandebön". Den första befrielsebönen enligt handboksförslaget ska utgå. I den andra bönen ska ordet "brustenhets" tas bort, vilket betyder att bönen inleds enligt följande: "Gud, du som helar världen, bevara NN...."
- Vi anser att det ska finnas möjlighet att korsteckna enbart en gång vid bevarandebönen.
- Bibeltextern från Apg. 8:26-31 och 35-39 ska utgå.
- Doptal ska inte förekomma som ett obligatoriskt moment.
- Den omskrivna versionen av välsignelsen ska omformuleras till en bön likt nuvarande lydelse och ordet "fred" ska ersättas med "frid".
- Det längre sändningsordet ska kvarstå, men inte växelläsas.

När det gäller gudstjänstordningarna i handboksförslaget 2016 har Lidingö församling valt att pröva och yttra sig över dopgudstjänsten, då detta är det sakrament genom vilket någon upptas i kyrkan. Därutöver har musikerna i församlingen lämnat synpunkter på handboksförslagets musikdel (se nedan). Dopordningen, enligt kyrkohandboksförslaget 2012, möttes av kritik bl.a. för att gudstjänstens rytm inte var bra. Därför känns det angeläget att lämna synpunkter på just dopordningen enligt det nya förslaget.

Vi har provat dopordningen på sju stycken enskilda dop av barn och försökt att variera texter och böner. Överlag upplever vi som arbetat med förslaget, nämligen präst, musiker, vaktmästare, dopvärdar, förtroendevalda och dopfamiljer, att handboksförslaget fungerar bra och att det ger en rikare möjlighet till variationer av texter och böner, som kan anpassas till respektive dopfamilj. Den störning i rytmen i gudstjänsten som påtalades i kritiken tidigare av handboksförslaget 2012 märker vi mycket mindre av nu. Språket upplevs nutidsanpassat, men vi ser det väsentligt att inte ändra ord som till följd av ändringarna får en helt annan innebörd än tidigare (se, texten om "Välsignelsen" nedan).

En synpunkt när det gäller gudstjänstens *inledning* är att den känns en aning abrupt. De inledningsord som föreslås är i de två första fallen allt för korta. Inledningsord nummer tre är bättre men vi föredrar inledningsordet enligt 1986 års kyrkohandbok då det bättre berättar vad dopet handlar om nämligen att förutom att döpas till gemenskap med Kristus, gång på gång få födas på nytt i honom och att vi i dopet blir upptagna i kyrkan.

När det gäller *namnfrågan* tycker vi att det är märkligt att den flyttats fram i gudstjänsten för att ytterligare lyfta fram subjektet (se kommentarerna till handboksförslaget s. 93). Vi anser att det är väsentligt att dopet inte förväxlas med de sekulära namngivningsceremonierna. Inte sällan möter präster familjer i dopsamtal som påpekar att barnet i dopet ska få sitt namn. Att

namnfrågan på detta sätt läggs i inledningen gör att det kan missförstås vad dopet egentligen syftar till. Om namnfrågan överhuvudtaget ska finnas med, tycker vi att den borde ligga efter Evangeliet om Jesus och barnen.

Tackbönerna upplevs fina och välformulerade. Det är bra att både präst, dopföräldrar, faddrar och andra kan be dem.

Utformingen av *befrielsebönerna* är inte helt igenom bra. Den första bönen som också fanns med i 1986 års kyrkohandbok, signalerar att det onda ska drivas ut ur dopkandidaten, då texten lyder "befria NN från mörkrets makt". Därför menar vi att den första bönen bör utgå, vilket betyder att det inte går att kalla bönen för befrielsebön längre. I stället kan man kalla den för *bevarandebön* då bönen syfte bör vara att Gud ska bevara och beskydda dopkandidaten. Det framgår också av kommentarerna (s. 94) att ordet "brustenhets" i den andra bönen uppfattas olika, utifrån vilken generation man tillhör. Vi menar därför att ordet "brustenhets" borde ersättas med ett helt annat ord som inte kan missförstås eller hellre utgå. Enligt förslaget finns enbart möjlighet att korsteckna dopkandidaten tre gånger. Vi anser att det på samma sätt som tidigare ska vara möjligt att korsteckna enbart en gång.

I handboksförslaget finns förslag på *bibeltexter* att läsa utöver dopbefulningen. Flera av dessa är bra men den långa texten från Apg. 8:26-31 och 35-39 är alldeles för lång och bör utgå.

Vi är tveksamma till om *doptal* ska förekomma som ett obligatoriskt moment. En del präster väljer exempelvis att utforma individuella förböner till dopkandidaterna vilket i många fall ersätter vad som skulle ha sagts i ett tal. Om *doptal* skall förekomma som ett obligatoriskt moment så är placeringarna av dessa bra enligt handboksförslaget. De färdigformulerade förbönerna är fint utformade.

När det gäller *välsignelsen* så är den nyare versionen mindre bra. Den äldre versionen är utformad som en bön om att Herren må välsigna oss o.s.v. medan den nyare versionen är skriven som ett konstaterande, nämligen att Herren välsignar o.s.v. Därutöver anser vi att ordet "fred" är ett smalare ord än "frid" i vilket ordet "fred" inryms.

Det är utmärkt med ett *sändningsord* som är något längre. Det samlar ihop på ett bra sätt innan det är dags att gå ut ur kyrkan. Däremot är det tveksamt om det ska växelläsas. Sändningsordet är det sista avslutande och vid det momenten är flera själsligt redan på väg att resa sig varför växelläsningen i flera fall förmodligen inte skulle genomföras.

Vi upplever att det är positivt att placeringen av *psalmer* (och övrig musik) är flexibel i gudstjänstordningen. Vid några av dopen lades sista psalmen efter ljusständning och *doptal* och gudstjänsten avslutades med solosång före sändningsordet. Det blev mycket bra att kunna anpassa musikens placering på detta sätt då även solosångerna hade karaktären av sändning och önskan om välgång för dopkandidaten.

KS 2015/1245: 235

Kyrkohandboken

Från: Torbjörn Andersson
Skickat: den 12 maj 2016 15:14
Till: Boel Hössjer Sundman
Ämne: bortfallet materialet
Bifogade filer: Yttrande över remissen om ny handbok.docx

Hej!

Efter samtal med kanslistöd, Ann-Cecile Björklund så bifogar vi på nytt texten som hör hemma under punkten 106 :2

Torbjörn Andersson
Komminister Ungdom och Familj
Mullsjö-Sandhems församling
0392 13004

Yttrande över remissen om ny handbok.

Ett stort antal frågor om sannolikheten i att vi kommer att använda ett visst alternativ i våra gudstjänster speglar på intet vis resultatet av det långvariga och gedigna arbete som vi som församling lagt ner på de nya handboksförslagen.

Därför kommer här ett skriftligt yttrande för att uttrycka den besvikelse som blir den kvardröjande eftersmaken av arbetet.

Gudstjänstutvecklingen i vårt land sker längst ut i det nätverk som är svenska kyrkan. Likt en kropp kan församlingarnas möte med sina kyrkotillhöriga liknas vid cellernas energiutbyte, varje gudstjänst är ett sådant energiutbyte. Därav följer att gudstjänstutveckling i första hand sker ute i församlingarna, inte genom stora portalbeslut på kyrkomöten eller genom arbetsgruppers produktion av nya texter eller ny musik.

Den energi som kunde gått till att skapa genuint kontextuella uttryck i varje församlings gudstjänst, har istället gått åt till ändlösa diskussioner om ett visst kyries lämplighet eller inte. Processen i vår församling har blivit mer och mer parodisk, för att till slut mynna i att vi i allt väsentligt återvänder till 1986 års handbok.

Så kontentan av vårt arbete är en stark önskan om att i nuläget inte förändra 1986 års handbok, utan i stället förändra och möjliggöra för nya processer runt gudstjänstförnyelsen. Låt församlingar och domkapitel leta och hitta nya former för ett mer inkluderande språk som inte bara omfattar vissa benämningar på Gud, utan och också vad som i grunden inkluderar människor på en viss ort med evangeliets berättelse.

Låt församlingarna få pröva vilka musikaliska uttryck som fungerar just i deras församling. Och låt stift och församlingar föra en pågående dialog om vilka uttrycker som fungerar och vad som inte når målet.

Ängsligheten som en gång uttrycktes i det första förslaget till ny handbok att, Svenska Kyrkans gudstjänstliv är så heterogent att det inte går att känna igen sig från en församling till en annan, kan inte lösas med en aldrig så noggrant genomarbetat handbok, utan genom ett ständigt pågående bekännelsearbete. Ur vår bekännelse reser sig liturgi och förkunnelse.

Därför yrkar vi i grunden avslag till handboksförslaget men bifall till en fortsatt process runt gudstjänstens språk och liturgi.

Kyrkohandboken

Från: Elias Eriksson
Skickat: den 15 maj 2016 14:28
Till: Kyrkohandboken
Kopia: Åsa Enerbäck-Barklund
Ämne: Vallentuna församlings fritextsvar
Bifogade filer: Fritextsvar HBF16 Vallentuna församling.pdf

Hej,

Bifogat finns Vallentuna församlings fritextsvar – det rymdes inte riktigt inom det utrymme som enkätformen medgav. Det är vår förhoppning att detta läggs till våra övriga svar innan sammanställning och genomläsning av remissvaren görs.

Mvh,

Vallentuna församling gnm. Elias Eriksson

Nedan följer Vallentuna församlings kommentarer av såväl helhet som specifika delar av HBF16 (Handboksförslaget -16).

Till att börja med kan vi konstatera att det har varit gott och lärorikt att vara med i arbetet kring gudstjänstens gestaltning. Goda samtal har förts, både bland anställda och förtroendevalda, och i resten av församlingen. Processen har varit spännande och nyttig, inte minst då den aktualiserat de olika moment som en gudstjänst består av, och gett utrymme för reflektion kring teologisk innebörd och tillgänglighet. En viss spretighet i åsikter har funnits - ofta ett uttryck för att HBF16 rymmer somliga fromhetstraditioner bättre än andra.

Med det inspirerande remissarbete som legat till grund för detta svar, vill vi börja med att kommentera remissvarets utformning:

Det är vår mening att den angivna formen, med 71 frågor med femgradig svars-skala, och några få frågor med annan utformning, på ett negativt sätt begränsar exaktheten och relevansen i svaret. Som ett av många exempel kan fråga 2 ges: "Ger kyrkohandboksförslaget utrymme för att Inledningsordet kan utformas som ni skulle vilja fira gudstjänst?" I förslaget anges att föreslagna ord *eller andra* kan användas. Det står därmed varje församling fritt att göra precis vad man vill som inledningsord. Naturligtvis "ryms" den form som vi skulle föredra - allt "ryms" ju! Problemet är att de texter som faktiskt står i handboken med tiden kommer att fungera allt mer normerande. Nya generationer präster och församlingar kommer att växa in i den teologi och de texter som finns föreslagna. Det kan alltså mycket väl vara så att församlingens önskade utformande ryms, trots att alla föreslagna texter bedöms undermåliga. Svar på den typen av frågor riskerar därför att inte ge utrymme för hur en handbok faktiskt används. Denna brist i remissvarets föreslagna form är dessvärre på olika sätt återkommande, och riskerar att ge en betydligt mindre precis och rättvisande bild av upplevelsen av förslaget i församlingen.

Det är också vår förhoppning att man tar till sig av den hjälp som getts av bl.a. Svenska Akademien och Kungliga Vitterhetsakademien genom deras remissvar.

Med detta konstaterat vill vi först lyfta fram de saker som vi framför allt sett som styrkor i förslaget:

- Det är uppenbart att goda intentioner styrt arbetet - tillgänglighet, normkritisk medvetenhet och problematisering av nedärvda manliga pronomen för Gud är saker som kan hjälpa evangelium att bäras fram rent och klart, så att sådant inte står i vägen för det centrala i kyrkans budskap. (Samtidigt får sådana hänsyn inte bli egenändamål, så att de i sin tur hamnar i vägen för evangeliet eller gott språkbruk. Mer om detta senare.)
- Nya formuleringar har ibland aktualiserat innebörden i moment.
- Det är bra att den äldre versionen av Fader vår fortsätter finnas med som alternativ där så är pastoralt lämpligt.
- Bitvis ger handboksförslaget ett mer direkt tilltal till församlingen. Detta är bra för alla åldersgrupper.
- Vigselordningen är i sin helhet bättre än den som finns i HB86.

- Både i dopordningen och vigselordningen ges många förslag på bra bibelord. Det är ett gott urval som gjorts.
- De förändringar som gjorts sedan HBF12 är genomgående goda - det är rätt spår som är hittat, och vi hoppas att man vågar följa det ännu längre.
- Som helhet upplevde stora delar av församlingen att förslaget rymde vårt gudstjänstliv - vi kunde fira gudstjänst ungefär så som vi vill utan att bryta mot förslagens ordning.

Det är dock vår åsikt att det finns allvarliga brister i förslaget, brister som måste rättas till innan handboken tas i bruk:

- Det saknas en huvudlinje - allt är alternativ och undantag. Vi skulle önska en större tydlighet i vad som är en "standard-högmässa" i Svenska kyrkan, så att igenkänning vid firande på annan ort eller i annan församling finns. Risken är stor att handboken som "plocklåda" kommer att bidra till särtraditioner som inte håller oss samman, utan drar isär, vilket torde vara motsatt handbokens syfte.
- Vi är starkt emot att följande del av konfirmandgudstjänsten saknas i handboksförslaget:
 "P Detta är den tro som ni är döpta till.
 Vill ni med Guds hjälp leva i denna tro och visa den i kärlek till Gud och era medmänniskor?
 Konfirmanden svarar: Ja"
- o Detta av två skäl, utifrån både pedagogik, teologi och liturgisk dramaturgi:
- o Helt enkelt ett aktivt JA från konfirmanden. Vad är det som gör att vi som kyrka vill ta bort en viktig bit där vi förmedlar en positiv syn på tro och växt in i andlighet? Konfirmanderna själva uppskattar att få säga JA och ta ansvar för sin tro och fortsätta växt som andliga människor. Detta har varit kyrkans styrka: vi bemyndigar unga människor. Ska vi liksom allt annat i samhället bli slätstruket och intetsägande med en misstro till unga människor förmågor? Låt detta vara kvar i handboken som ett alternativ.
- o Liturgiskt/dramaturgiskt sker en stor förändring i och med förslagens placering och utformning av frågan som fakultativ fortsättning på inledningsorden: frågan upphör vara en naturlig höjdpunkt i gudstjänsten, och blir "bara" en inledning. För tydlighets skull kan det jämföras med vigsel eller dop, där samma förändring skulle ge att vigselfaret i gudstjänstens inledning frågas "vill ni gifta er och leva med varandra?" istället för de nuvarande frågorna, eller att dopförälder/-rar inledningsvis frågas "vill ni att ert barn ska döpas?" istället för frågan efter trosbekännelsen. Det alternativ som införts duger helt enkelt inte som substitut för den fakultativa frågan efter trosbekännelsen!
- En genomgående reaktion hos Vallentuna församling på handboksförslaget, både gällande musik och på annat sätt uttryckt teologi (böner, texter, inledningsord etc.) är att lättillgänglighet tycks ha blivit ett egenändamål, snarare än medel för att

frambära en fullödig teologi och liturgi. Teologin och musiken saknar ofta djup och bredd. En av flera allvarliga konsekvenser av detta är att Svenska Kyrkans lära inte framkommer tydligt. Några allvarliga exempel på detta är:

- o Begreppet "brustit/brustenhhet" figurerar på minst två ställen (Bön om förlåtelse 4 och det andra alternativet till Befrielsebön i samband med dopet). I det ena fallet, "brustit", tycks det vara "syndat" som ska motsvaras, och i det andra "brustenhhet" tycks ordet "ondska" vara motsvarighet. Orden är inte analoga, och bidrar inte till förståeligt tal eller tillgänglig och tydlig teologi. Luddighet är inte svaret på de pedagogiska problemen som termerna "synd" och "ondska" kan medföra. Vårt förslag är att båda bönerna stryks.
- o De musikaliska serierna C-E ger ett ofärdigt intryck. Se kommentar i fråga 27.
- o Det kan, pga. otydlighet, finnas risk för konflikt mellan "popmusik" och "konstmusik" - vilket hantverk ska väljas? Mer genomarbetade spelsatser skulle kunna åtgärda detta.
- o Personliga, bibliska och relationella Gudsbegrepp har fått lämna plats för det avlägsna och allmänna "Gud". Vår Gud är i sig själv relationell - Fader, Son och Ande - och "Jesus är Herre" var kyrkans första bekännelse. Avpersonifieringen leder till avstånd och bristande relevans. "Gubben på molnet" som inte egentligen har med oss människor att göra riskerar att bli den dominerande gudsbilden. Noteras bör att detta är en genomgående upplevelse i församlingen: de inledningsord och de böner som tilltalar "Gud" upplevdes genomgående som mindre relevanta och tillgängliga än de som tilltalar "Jesus Kristus"/"Herre"/"Fader". Om ambitionen är att bredda den traditionellt manliga Gudsbilden, föreslås av oss fler bilder istället för färre. Det upplevda resultatet är motsatt ambitionen. Kanske inledningsorden kunde rymma fler bilder av Gud hämtade från Bibeln?
- o Fler trinitariska Gudsbilder önskas.
- o Språk och teologi tycks ofta utgå från den som är där första gången. Fördjupning, lärjungaskap och växt ges för lite utrymme.
- o Språket bör sträva efter att ge möjlighet för handboken att fungera som brygga mellan gudstjänstfiraren och Bibeln. En genomarbetning med detta för ögonen vore bra.
- o Gudsbilden har på ett allvarligt sätt krympt: kärleken finns kvar (tack för det!) men heligheten saknas. Detta riskerar bl.a. att leda till bristande igenkänning för den gudstjänstfirare som också läser Bibeln, samt till ifrågasättanden av varför syndabekännelse, lovsång, kyrie, etc. egentligen är relevanta. Vördnaden för den Helige saknas.
- o Teologisk bredd saknas: ofta blir upplevelsen att man har försökt greppa så brett att man till slut inte säger något. En av vår kyrkas stora rikedomar är de olika fromhetstraditioner som den rymmer. Varje bön och inledningsord kan dock inte rymma alla, bättre är att vara tydlig och ge mycket olika

alternativ som motsvarar bredden - det står ju var och en fritt att välja bort de alternativ som inte fungerar i den egna kontexten.

- Slutligen några mer specifika påpekanden:
 - o Benämningar som "Kristusrop" bör bytas tillbaka till "Herre, förbarma dig/ Kyrie". I en mångkulturell samtid bör vi sträva efter igenkänningsmöjligheter för den som har sin bakgrund i en annan kyrklig tradition.
 - o Diakonins plats i liturgin bör stärkas, t.ex. genom att det, där så är lämpligt, "Präst/Diakon/Ledare läser/frambär/ber" eller liknande införs. Detta inte minst då vi önskar stärka gudstjänstens roll som hela församlingens centrum, inklusive diakonins.
 - o Ordet "bägare" i instiftelseorden upplevs av många som problematiskt, och "kalk" bör därför finnas kvar som alternativ.
 - o De sjungna bönerna i vigsel, dop och begravning upplevs inte nå upp till önskad nivå. Begravningsbönens förändringar är rent dåliga, både gällande notering i melodislinga och ordalydelse. Den gamla är entydigt bättre.
 - o I dopordningen uppskattar vi namnfrågans tidigare placering, men anar en märklig övergång från namnfråga till tackbön, om det är förälder som ska be tackbönen. Här skulle en formulering som leder från det ena till det andra kunna platsa i handboken.
 - o Formuleringen "Fattas oss" i samband med begravning är vacker, men hör i.o.m. sitt sago-ursprung och sin tveksamma språkliga korrekthet snarare hemma i ett griftetal än i färdigformulerad bön i handboken.
 - o Vi menar att det bör finnas en ordning för julnattsmässa. Fler firar den än påsknattsmässan, och traditionen är numera väl så stark som julottan i delar av landet.

Med detta tackar vi för möjligheten att uttrycka oss, och önskar dem som ska bära arbetet vidare Guds rika välsignelse i det viktiga uppdraget.

Vallentuna församling,

Kyrkorådets arbetsgrupp: Karl-Erik Forsgren (Kyrkorådets ordförande), Maj Birgersson (Kyrkorådets vice ordförande), Elisabet Rydström (Ledamot kyrkorådet), Leif Johansson (Organist), Elias Eriksson (Komminister) och Åsa Enerbäck Backlund (Kyrkoherde).